

JEHOVAS VITNER
Røyskattveien 25
1914 YTRE ENEBAKK

Saksbehandler, telefon

Julie Skjømming, 22 00 35 45

Nekting av statstilskudd for 2021

Statsforvalteren viser til krav om statstilskudd datert 26.02.2021, Barne- og familiedepartementets brev av 15.04.2021, vårt brev av 27.05.2021, og deres uttalelse i brev av 23.06.2021.

Statsforvalteren besluttet å opprette undersøkelsessak og stilte behandlingen av krav om statstilskudd i bero i brev av 15.09.2021. Som svar på vårt brev mottok vi en redegjørelse fra Jehovas Vitner datert 19.11.2021.

Vedtak

Statsforvalteren nekter Jehovas Vitner statstilskudd for 2021, jf. trossamfunnsforskriften § 11 første ledd bokstav a) og d), jf. trossamfunnsloven §§ 2 og 6.

Saksforholdet

Statsforvalteren har mottatt brev fra Rolf Furuli i forbindelse med eksklusjon og utstøtelse av medlemmer. Barne- og familiedepartementet har bedt Statsforvalteren om å vurdere hvorvidt det i henvendelsen fra Furuli kommer frem opplysninger av betydning for registrering av og statstilskudd til Jehovas Vitner, jf. trossamfunnsloven § 6, og eventuelt vurdere behovet for å gjøre nærmere undersøkelser, jf. trossamfunnsforskriften § 10.

I forbindelse med undersøkelsessaken har vi gjennomgått trossamfunnets egne redegjørelser og publikasjoner.

Rettsgrunnlaget

Trossamfunnsloven § 2 andre ledd

Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet. Utmelding skal alltid kunne skje skriftlig.

Trossamfunnsloven § 6 første ledd

Dersom et tros- eller livssynssamfunn, eller enkeltpersoner som opptre på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte

diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan samfunnet nektes tilskudd eller tilskudd kan avkortes. Tilskudd kan også nektes eller avkortes dersom samfunnet oppfordrer eller gir støtte til krenkelser som er nevnt i dette leddet.

Trossamfunnsforskriften § 11

Statsforvalteren kan fatte vedtak om å nekte tilskudd dersom tros- eller livssynssamfunnet

- a) begår, oppfordrer til eller støtter krenkelser som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd
- b) bruker tilskuddet til annet enn tros- eller livssynsformål
- c) unnlater å rapportere, rapporterer mangelfullt eller uriktig
- d) ikke overholder lovens regler for inn- og utmelding
- e) har oppgitt vesentlig for høyt medlemstall eller har gitt andre uriktige opplysninger som har betydning for tilskuddsvedtaket.

I vurderingen av om forhold nevnt i første ledd bokstav a–e, skal lede til at tros- eller livssynssamfunnet nektes tilskudd, skal det særlig legges vekt på tiltak samfunnet har satt i verk for å forhindre slike forhold. Det skal også legges vekt på hvor alvorlig forholdet er og om det fremstår som forsettlig.

Er det grunnlag for å nekte tilskudd, kan tilskuddet etter en konkret vurdering i stedet avkortes. Har tros- eller livssynssamfunnet systematisk, vedvarende eller forsettlig utført, oppfordret til eller støttet krenkelser nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd, skal det likevel fullt ut nektes tilskudd

Den europeiske menneskerettskonvensjon art. 9 (EMK)

Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet; denne rett omfatter frihet til å skifte sin religion eller overbevisning,

Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter art. 18 nr. 2. (SP)

Ingen må utsettes for tvang som vil kunne innskrenke hans frihet til å bekjenne seg til eller å anta en religion eller tro etter eget valg.

Grunnloven § 104 tredje ledd

Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.

Barnekonvensjonen art. 19

Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning.

Statsforvalterens vurdering

Etter trossamfunnsloven § 8 har Statsforvalteren tilsynsmyndighet overfor registrerte tros – og livssynssamfunn. Jehovas vitner ble registrert hos Statsforvalteren 15.10.1985, og er registrert frem til 31.12.2022 etter overgangsreglene i den nye trossamfunnsloven § 23 andre ledd. Trossamfunnet er følgelig underlagt vårt tilsyn. Som ledd i tilsynsoppgaven skal vi påse at tros- og livssynssamfunnene oppfyller sine plikter etter loven.

Vi har på bakgrunn av våre undersøkelser kommet frem til at Jehovas Vitner opptrer i strid med vilkårene for tilskudd etter trossamfunnsloven §§ 2 andre ledd og 6 første ledd.

Fri utmelding

Trossamfunnsloven § 2 andre ledd fastslår

«Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet. Utmelding skal alltid kunne skje skriftlig».

Videre går det frem av lovens forarbeider at medlemmer skal kunne melde seg ut vilkårsløst og uten hindringer fra trossamfunnets side.¹ Dette er forankret i retten til religionsfrihet, herunder EMK art. 9 og SP art. 18 nr. 2. En slik tolkning som forarbeidene legger opp til samsvarer også med tolkningsuttalelse fra FNs menneskerettighetskomité.²

Jehovas Vitner har tidligere redegjort for sin eksklusjonspraksis i brev av 04.03.2021 til Barne- og familiedepartementet ved daværende minister Kjell Ingolf Ropstad. Brevet lå vedlagt Jehovas Vitners uttalelse mottatt her 23.06.2021. I brevet er det stilt spørsmål «om Jehovas Vitner prøver å unngå dem som ikke tilhører trossamfunnet lengre». I deres svar går det frem at:

«De som er blitt døpt som Jehovas vitner, men som ikke lenger forkynner for andre og som kanskje også har sluttet å komme sammen med sine trosfeller, holder vi oss ikke borte fra.

En som bryter Bibelens moralnormer, blir ikke automatisk ekskludert. Men hvis et døpt Jehovas vitne gjør det til en vane å bryte Bibelens moralnormer og ikke ønsker å endre seg, blir han eller hun ekskludert, og vi holder oss borte fra vedkommende. Denne praksisen er basert på Bibelens lære. Alle Jehovas vitner aksepterer å leve etter disse normene når de treffer et veloverveid valg om å la seg døpe.» (brev til Ropstad 04.03.21)

Det kommer imidlertid frem i boken «Organisert for å gjøre Jehovas vilje» at et medlem som har valgt å trekke seg, behandles på samme måte som en som er ekskludert:

«Uttrykket «å trekke seg» betegner at et døpt Jehovas vitne med overlegg nekter å vedkjenne seg et kristent standpunkt ved å erklære at han ikke lenger ønsker å være kjent som et av Jehovas vitner. Eller han kan gi avkall på sin plass i den kristne menighet ved sine handlinger, for eksempel ved å bli en del av en verdslig organisasjon som har formål som er i strid med Bibelen, og derfor blir fordømt av Jehova Gud.

Men hvis en kristen person velger å trekke seg, blir det gitt en kort opplysning til menigheten som lyder: «[Personens navn] er ikke lenger et av Jehovas vitner.» En slik person blir behandlet på samme måte som en som er ekskludert.»³

Konsekvensen ved å forlate menigheten er at vedkommende ikke lenger får ha kontakt med familie og venner i menigheten. Trossamfunnet er tydelige på at medlemmer ikke skal ha kontakt med ekskluderte medlemmer.⁴ Som vi ser i avsnittet over gjelder også dette for medlemmer som har

¹ Prop. 130 L (2018-2019) Kapittel 24 Merknader til de enkelte bestemmelsene, *Merknader til trossamfunnsloven § 2.*

² CCPR General Comment No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion) avsnitt 5.

³ Organisert for å gjøre Jehovas vilje s. 152-153

⁴ Organisert for å gjøre Jehovas vilje s. 150 og Bli i guds kjærlighet s. 39-41

trukket seg. Denne praksisen kan medføre at medlemmene føler seg presset til å bli værende i trossamfunnet.

Etter Satsforvalterens vurdering er praksisen en hindring for medlemmenes rett til fri utmelding, og i strid med trossamfunnsloven § 2 andre ledd. Etter trossamfunnsforskriften § 11 d). kan dette gi grunnlag for å nekte trossamfunnet tilskudd.

Eksklusjon av mindreårige døpte forkynnere

I brev fra departementet ble Statsforvalteren bedt om å se nærmere på Jehovas Vitners eksklusjonspraksis av barn. Samfunnet har i brev til daværende barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad datert 04.03.2021 gjort rede for hvordan samfunnet behandler en mindreårig døpt forkynner som bryter med samfunnets regler.

«Hvis et døpt Jehovas vitne, uansett alder, gjør det til en vane å bryte Bibelens moralnormer og ikke angrer, gjelder den samme praksisen som tidligere nevnt.»

I sitatet over viser Jehovas Vitner til eksklusjonspraksisen som er beskrevet tidligere i samme brev.

Boken «Organisert for å gjøre Jehovas vilje» utdyper hvordan døpte mindreårige behandles:

«Når døpte mindreårige begår alvorlige synder, bør de eldste bli underrettet om dette. Når de eldste behandler tilfeller av alvorlige synder som er begått av en mindreårig, er det best at den unges døpte foreldre er til stede. De bør samarbeide med domsutvalget og ikke forsøke å skjeme den unge overtrederen mot nødvendige disiplinære tiltak. Domsutvalget vil gå inn for å irettesette ham og reise ham opp igjen, slik de gjør når de behandler saker som gjelder voksne overtredere. Men hvis den mindreårige ikke angrer, blir han ekskludert.»⁵

En avgjørelse om eksklusjon fattes av Eldsterådet i menigheten. En eksklusjon medfører at vedkommende ikke lenger er å regne som et Jehovas Vitne. Denne beslutningen meddeles menighet hvor personen er medlem, og menigheten får beskjed om å slutte å «omgås vedkommende». Samfunnet beskriver eksklusjon som en «sterk form for korrigerings»⁶

Vi skal vurdere om eksklusjon av mindreårige døpte forkynnere bryter med trossamfunnsloven § 6.

Etter trossamfunnsloven § 6 kan trossamfunn som krenker barns rettigheter, oppfordrer eller gir støtte til slik krenkelse, nektes tilskudd. I forarbeidene til trossamfunnsloven § 6 er negativ sosial kontroll av barn, brukt som et eksempel på en krenkelse av barns rettigheter som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd.⁷

Statsforvalteren forstår begrepet negativ sosial kontroll som ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til blant annet barnekonvensjonen og norsk lov.⁸

⁵ Organisert for å gjøre Jehovas vilje, s. 154-155

⁶ Bli i guds kjærlighet s. 39-41.

⁷ Prop. 130 L (2018-2019) Kapittel 24 Merknader til de enkelte bestemmelsene, *Merknader til trossamfunnsloven § 6.*

⁸ Se regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020) s. 12)

Trossamfunnet beskriver selv denne praksisen som en sterk form for korrigerende. Barn i menigheten skal følge en rekke regler, og konsekvensen av å ikke følge dem er å bli utstøtt av menigheten, herunder isolert fra familie og venner som får beskjed om å ikke omgås de ekskluderte.

Det fremgår i deres redegjørelse av 19.11.2021 i avsnitt 19 at familiebandet ikke opphører ved eksklusjon, så lenge de bor i samme husstand. Vi forstår det imidlertid slik at barnet ikke kan ha kontakt med annen nær familie (herunder besteforeldre, tanter, onkler og søskenbarn) eller venner. Dette kommer som en reaksjon på at barnet har brutt trossamfunnets egne regler. Vi mener at dette kan oppleves som press eller tvang for å få barn til å oppføre seg på en viss måte. Konsekvensen av å bryte med reglene anser vi derfor som en form for straff.

På denne bakgrunn er eksklusjon av døpte mindreårige medlemmer å regne som negativ sosial kontroll og en krenkelse av barns rettigheter etter trossamfunnsloven § 6. Etter trossamfunnsforskriften § 11 første ledd a) kan dette gi grunnlag for å nekte trossamfunnet tilskudd.

Utestenging, sosial isolering av udøpte mindreårige (udøpt forkynner)

Barn som ikke enda er døpt, men som er medlem av menigheten, kan få status som «udøpt forkynner». Dersom en udøpt forkynner begår en alvorlig synd, kan også disse barna «utestenges» fra fellesskapet i menigheten. Barnet blir ikke ekskludert, men menigheten får beskjed om at de skal være forsiktige med å omgås barnet.

I boken «Organisert for å gjøre Jehovas vilje» står det følgende om mindreårige udøpte forkynnere:

«Barn kan også være kvalifisert til å bli forkynnere av det gode budskap.

....

«Det vil være på sin plass at en av foreldrene henvender seg til en av de eldste i menighetens tjenestevalg for å drøfte om barnet er kvalifisert til å være en forkynner. Koordinatoren for eldsterådet ordner med at to eldste (deriblant en som er i tjenestevalget) har et møte med barnet og dets troende forelder (foreldre) eller verge. Hvis barnet har grunnleggende kunnskap om Bibelens sannhet og viser at det ønsker å delta i tjenesten, vitner dette om fine framskritt. Etter at de to eldste har vurdert disse og andre faktorer som tilsvarende det som gjelder for voksne, kan de avgjøre om barnet kan bli anerkjent som udøpt forkynner.»⁹

Videre forklares samfunnets håndtering av at en udøpt forkynner har begått en «alvorlig synd»:

«Hvis en udøpt overtreder ikke angret etter at to eldste har hatt et møte med ham og har forsøkt å hjelpe ham, er det nødvendig å informere menigheten. Det blir gitt en kort opplysning som lyder: «[Personens navn] er ikke lenger anerkjent som udøpt forkynner.» Menigheten vil så betrakte overtrederen som en verdslig person. Selv om han ikke er ekskludert, vil de kristne være forsiktige med å omgås ham. (1. Kor 15:33) Menigheten vil ikke ta imot noen felttjenesterapporter fra ham.»

¹⁰

Statsforvalteren vurderer at også denne praksisen er å regne som negativ sosial kontroll. Vi anser den sosiale isolasjonen som en form for straff mot barnet. Vi mener dette er en krenkelse av barns rettigheter etter trossamfunnsloven § 6. Etter trossamfunnsforskriften § 11 første ledd a) kan dette gi grunnlag for å nekte trossamfunnet tilskudd.

⁹ Organisert for å gjøre Jehovas vilje, s. 76-77

¹⁰ Organisert for å gjøre Jehovas vilje, s. 154-155

Om tilskuddet skal nektes

Vi har konkludert med at Jehovas Vitner har brutt trossamfunnsloven §§ 2 og 6, og på denne bakgrunn kan trossamfunnet nektes tilskudd etter trossamfunnsforskriften § 11. Hvorvidt tilskuddet skal nektes krever en konkret vurdering, jf. «kan». Etter trossamfunnsforskriften § 11 andre og tredje ledd skal Statsforvalteren vurdere hvorvidt forholdene er alvorlige og om de er forsettlige. Forarbeidene viser til at det som hovedregel skal nektes tilskudd når lovbruddene fremstår som systematiske og forsettlige.¹¹

Vi mener at lovbruddene, som både bryter med retten til religionsfrihet og barns rett til vern mot vold, er å anse som alvorlige. De nevnte praksisene er dokumentert i bøker og i studieartikler utgitt av trossamfunnet. Trossamfunnet har også nedtegnet detaljerte regler for hvordan et domsutvalg fungerer og hvordan utvalget skal avgjøre spørsmål om eksklusjon.¹² Praksisen følges systematisk opp fra trossamfunnets side, og blir meddelt medlemmene i flere kanaler. På denne bakgrunn finner vi at lovbruddene fremstår som forsettlige.

Etter en konkret vurdering finner vi at tilskudd skal nektes, jf. trossamfunnsforskriften § 11, jf. trossamfunnsloven § 6.

Om avkortning

Etter trossamfunnsforskriften § 11 tredje ledd skal Statsforvalteren vurdere om det kan være grunnlag for å avkorte tilskuddet, i stedet for å nekte tilskuddet fullt ut. Dersom trossamfunnet systematisk, vedvarende eller forsettlig utført, oppfordret til eller støttet krenkelser nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd, skal det likevel fullt ut nektes tilskudd.

Vi finner ikke grunnlag for å avkorte. Tilskuddet nektes i sin helhet, jf. trossamfunnsforskriften § 11 tredje ledd.

Om forholdet til retten til religionsfrihet

I deres brev datert 19.11.2021 redegjør dere for hvorfor dere mener eksklusjonspraksisen deres er beskyttet av retten til religionsfrihet. Vi vil derfor minne om at trossamfunnsloven er en tilskuddslov, hvor staten har satt visse vilkår for at trossamfunn skal kunne motta offentlig pengestøtte. Staten står fritt til å velge hvordan en vil understøtte trossamfunn, og har ingen positive plikter etter EMK art. 9 hva gjelder tilskudd.¹³ EMD har også uttalt at adgangen til økonomisk støtte («additional funding») ikke berører den enkeltes adgang til å gi uttrykk for («manifest») sin religion.¹⁴

Formålet med trossamfunnsloven § 6 er å beskytte andres rettigheter og friheter. Vilkårene for tilskudd skal ikke være et middel for å begrense handlingsrommet for tros- og livssynssamfunnene når det kommer til ulikt teologisk syn og verdisyn. Som det klare utgangspunkt, skal det være plass til ulike oppfatninger om hva som er det moralske eller verdimesige «riktige» eller foretrukne. Derfor er adgangen til å nekte tilskudd begrenset til slike krenkelser som nevnt i bestemmelsen.¹⁵

¹¹ Prop. 130 L (2018-2019) Kapittel 24, *Merknader til trossamfunnsloven § 6 første ledd.*

¹² Vær hyrder for Guds hjord («Eldsteboken»)

¹³ Prop. 130 L (2018-2019) Kapittel 5.2.4

¹⁴ EMD-2008-22897, avsnitt 31

¹⁵ Prop. 130 L (2018-2019) Kapittel 17.5 s. 192

Klagerett

Dette vedtaket kan det klages på til Barne- og familiedepartementet innen 3 uker, etter at det er mottatt. En eventuell klage skal sendes til Statsforvalteren. For å sende en klage benytter samfunnet vedleggsfunksjonen: «Send inn tilleggsinformasjon» i den digitale løsningen, og velger deretter «Klage på vedtak».

Forvaltningsloven §§ 18 og 19 inneholder regelverket om å se sakens dokumenter.

Med hilsen

Hege Skaanes Nyhus
avdelingsdirektør
Juridisk avdeling

Hege Rasch-Eng
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent